

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
SI PROTECTIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI
OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Investește în oameni !

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013

Axa prioritară nr.1 „Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere”

Domeniul major de intervenție 1.5 “Programe doctorale și post-doctorale în sprijinul cercetării”

Titlul proiectului: **“Valorificarea identităților culturale în procesele globale”**

Beneficiar: **Academia Română**

Numărul de identificare al contractului: **POSDRU/89/1.5/S/59758**

Conferința - dezbateri cu participare internațională

Egalitatea de șanse în cultura europeană

București, 24 – 25 iunie 2011, Aula Academiei Române, Calea Victoriei nr. 125

Discursul Domnului Acad. RĂZVAN THEODORESCU

DI Prof Ioan-Franc:

Profesor, academician, Răzvan Theodorescu. Nu știu, nu pot, nu sunt în stare, nu se cuvine să fac eu prezentarea profesorului Răzvan Theodorescu. Pot spune doar atât – omului Răzvan Theodorescu, care nu mă cunoștea, i-am trimis acum câțiva ani o carte. Am trimis cărți la foarte multă lume. Omul Răzvan Theodorescu mi-a trimis o carte de vizită peste câteva zile: *Mulțumesc, am primit cartea*. Același om, felicitându-l ca ministru de ziua domniei sale de la mijloc de mai, a doua zi am primit o carte de vizită: *Mulțumesc pentru felicitările transmise*. Asta contează foarte mult, nu numai din motivul ăsta îl iubesc dar din motivul pentru care îl iubesc îl invit să susțină intervenția Domniei sale care ne vorbește, nu de egalitatea de șanse, ci de inegalitatea europeană. Domnule profesor, va rog.

DI Acad. Răzvan Theodorescu:

Mulțumesc domnule profesor. M-ați copleșit deja cu amabilități care sunt specifice Europei noastre și, când spun Europei noastre, ajung imediat, doamnelor și domnilor, la cele câteva cuvinte pe care am să le spun. Ar fi fost o ipocrizie din partea mea să vorbesc despre egalitatea de șanse. Printre lucrurile care mi se atribuie în opera mea de-o viață, alături de teza tranzacționismului românesc, este și teza, care a făcut să se vorbească mai mult despre mine decât aș fi crezut, pe care am lansat-o acum exact unsprezece ani la Oslo, într-un mare congres și care a provocat o discuție lungă, de câțiva ani, despre inexistența Europei ca unitate culturală. Am vorbit atunci, conferința mea era : *The two Europes*. Unii dintre Dvs. își amintesc că tot aici, la Penser l'Europe, am vorbit despre ceea ce am numit: *L'apologie d'une différence – les deux Europes*. Deci ar fi fost cel puțin o incorectitudine din partea mea să vorbesc, pentru că este o temă bună. Eu nu cred în ea dar tema este interesantă. Tema este un *wishful thinking*, cum spun anglo-saxonii.

Doamnelor și domnilor, ideea pe care am dezvoltat-o, repet, începând cu Oslo, ultima oară într-o conferință mare la Amsterdam, în august trecut, e aceea că există două Europe, două Europe divergente și de câteva ori convergente, convergente acum, cu ocazia creării Uniunii Europe. Mai spuneam și repet, nu este Europa Europă fără o imensitate culturală care este Rusia. Am norocul că nimeni nu mă poate bănuși de absolut nimic. Acum cincizecișidou de ani pierdeam trei ani din viața mea din cauza atitudinii antisovietice. Cei care îmi cunosc biografia o știu și, cel puțin aici în față, am un coleg de suferință din acei ani,

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
SI PROTECTIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI
OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

chiar dacă este mai tânăr decât mine. Rusia este Europa și, așa cum se miră unii, am spus-o întotdeauna și o afirm și în calitatea mea de Secretar General al Asociației de Studii Sud-Est Europene de la UNESCO, Turcia este Europa. Fără Turcia și fără Rusia, Uniunea Europeană este un sistem euro-mediteranean și euro-atlantic interesant, interesant mai ales în măsura în care putem circula liber în această lume și în măsura în care ne dă fonduri pentru studiile noastre.

Există, sigur, o unitate și poate ar fi și o egalitate în ceea ce privește cultura, dar cultura înțelesă ca o *cultura mentis*, în stilul ciceronian. De foarte multe ori, mai ales oameni politici, mai ales managerii, administratorii culturii, înțeleg prin cultură ceea ce de fapt aparține civilizației ceea ce este cu totul altceva din punct de vedere conceptual. Din punct de vedere al civilizației, există cele două Europe care au un substrat spiritual – Europa ortodoxiei și parțial a Islamului, Europa protestantismului și Europa catolicismului. Aceste elemente, care s-au manifestat după prăbușirea zidului Berlinului și după căderea comunismului, când problemele ideologiei au dispărut, mai mult sau mai puțin, au conturat problemele spiritualității, care se traduc de multe ori în ceea ce a însemnat 11 septembrie 2001 și ground zero și ceea ce înseamnă acum - spre stupefacția multor oameni politici care nu înțeleg foarte multe lucruri, pentru că nu știu istoria civilizației foarte bine - tot ceea ce se întâmplă în Orientul Apropiat.

Guvernul României mi-a făcut cinstea, adică guvernele succesive în ultima vreme, să mă numească Ambasador al unui program al Națiunilor Unite, așa numita *Alliance of Civilisations*, în care parcurg universitățile europene și nu numai europene, discutând despre problema întâlnirii între civilizațiile diferite ale estului și ale vestului.

Dimineață, prietenul nostru (Jaime Gil Aluja n.n.) și Președinte al Academiei de la Barcelona, ne povestea – *vous permettez que je m'adresse directement à vous quelques mots, vous disiez la façon dont vous allez de Barcelone à Rome et à Frankfort, si je ne me trompe pas, dans une seule journée vous retournez aux pieds de la Sagrada, et bien, moi, je parle de la différence entre l'est et l'ouest; moi, il se passe que je suis membre de deux Académies balkaniques, l'une à Skopje et l'autre à Tirana, et pour faire le trajet, chers collègues, je perds presque une semaine. Ca c'est la grande différence et c'est l'inégalité européenne que j'ai évoquée en quelques mots devant mes amis roumains.*

Mă întorc la problemă din punct de vedere sociologic. Astăzi, și mai ales școala de la Harvard, are aici contribuții fundamentale, școala aceea care a vorbit de așa numitul sindrom – *the kin-country sindrom – sindromul țărilor înrudite*, înrudite spiritual, înrudite religioasă; povestea s-a verificat în cazul Iugoslaviei. Din punct de vedere economic, din punct de vedere politic, din punctul de vedere al civilizației, lumea răsăriteană, pars Orientis, este absolut deosebită de ceea ce a fost pars Occidentis, lumea Imperiului Roman. Această pars Orientis este lumea agrară, este lumea tradițiilor absolutiste, este lumea cezaropapismului, este lumea, cum spuneam undeva, lumea lui Platon sau, cum spun unii sociologi foarte bine, este lumea modelului ideocratic oriental. În partea cealaltă este lumea lui Aristotel, lumea arianismului, lumea pragmatismului, lumea unei formule care este cu totul alta, a contractului Calvin care a dus la sistemul constituțional în politică cu o cu totul altă fațetă, modelul consumerist occidental.

Ei bine, egalitatea de șanse nu poate să existe. Răsăritul este, Dvs. mulți, sunteți critici literari și o știți foarte bine, răsăritul este, astăzi, pentru lumea occidentală, așa cum a fost cândva, în veacul al XVIII-lea, în vremea lui Bernardin de Saint-Pierre sau în vremea lui Rousseau, sau mai apoi în vremea lui Byron, a lui Lamartine, sursă de exotisme, un exotism extrem de interesant care atunci se manifesta, cum știți bine, prin pitoresc; astăzi se manifestă prin amintirea carceralității, prin amintirea opresiunilor, prin amintirea dictaturilor, prin amintirea revoluției, prin amintirea mineradelor, a tuturor acestor lucruri care sunt în ochii occidentalilor o formă de neo-exotism. Și, cum bine știți, din păcate România lipsește la acest capitol, după părerea mea, care sunt un consumator de literatură dar nu un critic

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
SI PROTECTIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

literar, lipsește cu desăvârșire. Este, însă, lumea rusă care aduce, cu asupra de măsură, mărturia sa asupra Răsăritului. Nu există, după părerea mea, o egalitate de șanse în materie de civilizație pentru foarte multă vreme. Răsăritul este marcat de tradițiile sale istorice. Răsăritul are marile sale, evident, calități, dar aceste calități, de multe ori, stau alături de defecte teribile pe care noi le iubim fiindcă sunt ale noastre. Cineva îmi reproșă cu ani în urmă că întrețineam într-un ziar o rubrică care se numea: *Noi, est-europenii*. Eu sunt un partizan al acestei Europe Răsăritene și m-am ridicat împotriva încercărilor politice aberante de după '90 de a ne aronda unei Europe Centrale care este altceva, este Europa lui Musil, a lui Milosz, a lui Kundera, a lui Zwiig dar care nu are absolut nimic cu lumea în care suntem noi și care este lumea Răsăritului european, a ortodoxiei, a unei anumite simpatice trândăvii, a unei anumite simpatice aplecări spre trădări, spre negocieri, spre aranjamente; sunt aranjamente care ne salvează pentru că, până la urmă, noi, românii, suntem singurii care ne-am salvat - de aici teza mea privind *tranzacționalismul românesc*, rostită la intrarea mea în Academia Română, aici, cu ani în urmă și care, pentru unii, a trezit ideea că nu sunt un patriot foarte bun.

Am spus, țara mea, țara care și-a păstrat, împotriva tuturor răutăților, statul, care a avut șansa aceasta să-și păstreze statul și l-a păstrat prin inteligența remarcabilă a politicienilor săi, prin trădările succesive, prin lipsa de caracter, prin amoralitatea noastră fundamentală care însă ne-a lăsat să fim în istorie. N-am fost supuși, n-am fost pașalâc ca ungurii, n-am fost dezmembrați ca polonezii, n-am fost supuși ca grecii sau ca sârbii. Am avut șansa de a fi un popor inteligent, acum devenim numai un popor deștept pentru că pierdem din instrucția noastră. Asta este altceva. Șansa noastră în istorie asta a fost. Nu vreau spunându-vă acest lucru decât să vă marchez un considerent istoric. Evident Dvs. toți sunteți niște oameni eminenti. Știu acest lucru judecând după cele trei emule ale mele. Bănuiesc că și ceilalți sunt la fel, oameni cu doctorate foarte bune și așa mai departe... Știu că credeți în șansa Dvs. Este o șansă însă care, deocamdată, mai ales cu criza în care a intrat învățământul românesc, are șansă să se irosească pe ici pe colo dacă nu are rezonanță în cea de-a două Europă, în Europa pragmatică, realistă, uneori plicticoasă dar nespun de utilă.

Ca să închei, vreau să spun că această Europă care a putut să opereze acea aberație, care a fost întâmpinată cu aplauze în România și care s-a numit *programul Bologna*, v-o spune un profesor cu state vechi, știu ce lovitură a fost pentru științele socio-umane *programul Bologna*. Vreau să vă spun că această Europă în care, nu un biet funcționar temporar ajuns ministru – și eu am fost ministru deci suntem etimologic egali; ministru este un funcționar, este un slujitor, nu? Nu cel care se află în fruntea învățământului a inventat aberațiile care știți că s-au făcut în ultimul timp în ceea ce privește generația mea.

Vreau să vă spun o informație de ultimă oră și cu asta plec de la tribună: cum știți, la noi ca și în toată comunitatea europeană, după 65 de ani... Sunteți tineri și tineretul îmi face foarte mare plăcere. Acum trei săptămâni, Universitatea Harvard, care avea foarte multe pierderi economice în ultima vreme, a hotărât chemarea în rândurile ei a tuturor celor care, dintr-un motiv sau altul, plecaseră la pensie. Unde este topul universităților? Dacă nu mă înșel, dincolo de ocean. Nu sunt deloc un filo-american, așa spune aproape sunt contrariul dar, din acest punct de vedere, în materie de șanse în cultură și în învățământ, Statele Unite ne dau lecții și le merităm cu prisosință.

Vă mulțumesc.